

گایه راه

احمد محمد اسماعیل لەتورکییه وە مرگیزراوە

دەم و لووتیه وە دووبارە کە وە قىسىم دەزانى نە خوشى
تف رۇمە کە ... نازانى نەم جۈزە نە خوشىيە سارىيە .
لارە کە دەستى بە كۆك كىرىدەوە ، بە دەم كۆكىنە وە
بە لەفە مېڭ كە وە نیوانە دەردوولىنى . بە لەفە مە كە خالى سۈرى
تىدابۇو . شىروشىتىل لە بەرىنى نەندەن نووسىلەيىن . بىشە وەى
رېزەكەدا وەستابۇو ، دەستى وەك قىرىچلىكى كىرىدۇرۇن نیوان
شىشى پەنجەرە . بېچۈلە كە وە مولە سەرىيە کە و بە دەنكىكى ناساز
دەيگۈت «بلىتىكى دەرەجە چوار بۇ جاكارتا ..... بۇ جاكارتا
دەرەجە چوارە . بلىت فۇرۇشە كە چاوىلى زەق كىرىدەوە :
«گەرنىازى چاوهپى كىرىنت نىيە ئىيە مەمەنە» .
كابراى نەندەن نووسىلەيىن دەرەك لە كەل نە ويان نە بۇوبىن
وەرامى «دایىھو» ، نىيو سەعات رېكە چاوهپى دەكەم وە مېشىتا
بە بىت نە خىستۇرم ، كە جى نىشى نە وە باورەت جى بە جى كەد !!
مە بەستى كاربە دەستىكى «ستاسىنە كە» بۇ كە لە بىشت بلىت
دۇشە كە وەستابۇو .

ەر يىمى «سوکابومى» بە ھەر يىمىكى سازىكار فىنگ
ناۋىانىكى دەركىدۇرە كە جى نەو رېپوارانەى بۇ بلىت كېپىن لە بەر
بەنچەرمەكى بچۈرۈكدا رېزىيان گىتىبو ، لە كەرمانا وەخت بۇو
بېبۈرۈنە . نارەقەى لا مەلۇ بىن مەنگلۇ وەشتىان وەك
بەلەپە كى تۇخ بە كەلۈپەلە كانىيانە وە دىياربۇو . رېزەكە تا چاو
بېركات كشاپۇو . بەرىنى وەنم بە رۇنە و بەرى خەلکە رېزىبۇرە كە
لە بەرىنىش رەمش دەپىوانى ، لە وە دەچۈرۈدەرمانىكى رەشت بە و
نَاوەدا مەلېشتىن . لاويىكى وشكە و بۇيى لە رولاوازى ناو
رېزەكە بەر دەواام دەكۆكى . ئۇرەى لە بېشتىيە وە راۋەستابۇو
لىي بىسى «بۇ دەكۆكى ؟ .. خۇنۇرە خۇل و تۈزى ئىيە !» .
لارە كە بە وەلامدا ئەنەو كە بىا دىيار بۇو نەم جۈزە
بەرسىلەنە ئىن خوش ئىيە : «لە ژۇرۇنەكى باك و تەمیزىشىم
دانىن من نەم كۆكە بىم دەرە كە ... لە «ھايىە وە» هاتوم و بۇ
«جاكارتا دەرۇم ...»
كابرا كە بەرسىلەكە لېكىد ، دەسە سېرىنە كەت بە

دوايىش كە مەين دەبۇرۇمۇ ، دەر بە خۇى دەگۈوت :
ئايى چەند بە لەزەت ئە وە تەختە چەورە .
خەلکى شارەرگىز ئە وەشىان لە بېر ناجىتە وە كە مەمان
بۇزىشەستە بارانىكى وا بۇرى كەد ، كەدىان بە مېشۇرى لە دايىك
بۇونى مەندەلە كانىيان ، دەر وە ما دەورە تەرىشىقە كەرى
دەبىساندۇ تەنانەت بىرسكە يەكى بە سامىش دار زەيتۈنەكى
«كالورباخى» يى كەدە كۆتەرە بەكى نۇخال ، بۇ شەكەشى :
مانگ وە كۆدەمە داسوڭكە لە جەرگى ناسمان چەقى بۇو .

شوباتى / ۱۹۸۲ كەركۈك

حەزرىزىنە لە كۆئى ؟!
گېرى ئەۋىن و عىشىق زمانى بەست . كېشت خەتىرە كانى
دلى خنكاوەستى بە مەلچۈنەكى كەد لە ناو مېشىكىا وە كۆئى وەى
شىتىكى بلىرىرىن لە ناخىدا و دەر خاش بىت يان وە كۆئى نەوەى
مېخسەكە يەكى تىدا بىكتىن ، بۇيە نە عەرەتە يەكى كەردى ئىتىر
بە پېيە سەرى .
خەلکى شار نېستاش ئە رۇزەيىان لە بېش چاوه كە سۇنى
مەيدىن لە لقاوهى كە في دەكىردو بەماھەتى و سەر قۇتى و
قەلەندەرانە ، كۆلان و جادە كانى دەتەنەي و دەيشىراند :
- كەي .. كەي .. ھۆزەرى سېيەيل ، كەي .. كەي ..

دهست به گریان بکن

نه کابرایه‌ی ته ماشای بلیتی ریبواره‌کانی ده کرد ، چووه فارگونیکی ده ره‌جه سیوه ، چند که سیک له نزیک ده رگاکه‌وه به ته‌نیشت شت و مهکه‌کانیانه‌وه راوه‌ستابون ، لیبان چووه پیشه‌وه ، «بلیتیه» کانتان . له جیاتی بلیت ، هریه‌که له عاستی خویه‌وه دهستی به گیرفاندا کردو هندی پاره‌یان بو دزیژ کرد . کابرایه‌وهک فیشه‌که شیته چووه ناسماناوه ووتی «که بلیت نابین بو سواری شه‌مند فه‌ر ده بن ؟ .. چون خوتان به شه‌مند فه‌ر دا کرد ؟ یه‌کنی له ریبواره‌کان هاته زمان «شیتکمان پیشاندان و رازیمان کردن» . کابرایه‌وهک ده کرد . به‌ئه‌سپایی پاره‌کانی لیزه‌رگرن و خسته ته‌نگی باخه‌له‌وه ، یه‌کسر چووه دوختیکی که‌وهک بهزبانیکی شیرین ووتی «جاریکی که بنی بلیت سواری شه‌مند فه‌ر نه بن .. وانیبه ؟ ..» .

شه‌مند فه‌ره‌که له «مه‌حاته» یه‌کی بچوک داراوه‌ستا . چند لاویک سه‌رکه‌وهکه سه‌ره‌وه ، له ناوچه‌دیان به‌ره‌وه زور رووت بون ، به کاسکیتیه کانی سه‌ریاندا دیاربونون نه‌مانه «کاییودان»^(۱) .. ریبواره‌کانیان پشکنی . به‌لای هر که‌سیکه‌وه برنجیان بی‌بینایه‌ته وه تافه‌تیش بوایه سه‌رومیان ده‌ولای . له سر جیگایه‌کی به‌تالدا جانتایه‌ک برنجیان بی‌بینیه‌وه . یه‌کنی له «کاییودانه‌کان» وهک شتیکی گرفگی دوختیه‌وه که‌وهکه هوال پرسین «نه‌مه هی کنیه .. نه‌مه هی کنیه ؟ ..» .

تومه‌ز جانتای پولیسینکه ، له لاوه به هله‌داوان په‌یدا بوو «هی منه .. هی منه وادیاره نیازی دهست به سه‌را گرتیت هه‌یه ؟ !» سه‌لامیکی بوسه‌ندو ووتی «بی‌بورن .. وام زانی هی ریبواره‌کان» کاییودا نه‌کان دابه‌زین ، نه‌برنجانه‌ی دهستیان به سه‌را گرتیبو له شوینیکدا کومه‌لیان کرد ، یه‌کنی له کاییودانه‌کان به کوینی نه‌وهی ته‌نیشتیا چرپاند «جه‌نابی بوداکاوا لیره‌یه ؟ .. هاوپیکه‌ی سه‌ری راوه‌شاند ، له مه‌به ستی هاوپیکه‌ی گیشت . بوزه ووتی :

«خوی ئامده کردبیو بو «بوکان» بروات .. هرجونیک بیت برووا ناکه‌م پیش ئیواره بگه‌پیته‌وه . برنجه‌که دهکه‌ینه چوار به‌شه‌وه . نه‌ویشی پی‌رازی دهکه‌ین ..»

کابرایه‌ی هشت بلیت فروشکه به سه‌ریا نه‌راندی :

«تو خه‌ریکی کلاری خوت به . نه‌مه په‌بیوه‌ندی به‌تزووه نیبه . هر ده‌تھوی نزوو تر کاره‌که‌ت جی‌به‌جی بکری ، نه‌وا توش وهره ئیره‌وه ، نه‌مه‌ش نیو روپیه زیلاه‌ی ده‌موی ..»

کابرایه‌ی نه نده‌نووسیایی مت بسو ، سه‌ری دانه‌واندو بوله‌بولیکی لیوه‌هات ، «لومه‌ی ناکه‌م .. هه‌موکه‌سی ده‌یه‌وهی کونی بوزخوی بدوزیته‌وه ، ناله به‌رخویه‌وه ئاوای گوت و چاویکی به جانتا هد برنجه‌که‌یدا خشاندو له ئیز لیوه‌وه ووتی «منیش ده‌موی» .

له‌م ده‌مه‌دا کابرایه‌کی «چینی» ریزه‌که‌ی به‌ردا ، به‌دهم دهست سرینه‌وه هاته ته‌نیشت کابرایه‌ی نه نده‌نووسیایی یه‌وه . کابرایه‌ی نه نده‌نووسی خوی له باریکی که‌دا ده‌بینی وای ده‌زانی له ته‌نگانه‌یه‌کی گه‌وره رزگاری بوروه ، هه‌لیدایه‌وه ووتی :

«تکایه ... تکایه ریزه‌که به‌رمه‌دمن نه‌گینا خه‌لکه‌که‌ش جاو له‌نیوه ده‌کات ، دواجرار ده‌بیت که‌ره لاؤزی و کاکی بلیت فروشیمان لی ده‌هنه‌جنی ...»

کابرایه‌ی چینی «به ته‌سوهه بی‌ایا هه‌لیپوانی» برادر نه‌وندله له سه‌ری مه‌بو .. نازانی من کیم ؟ ! .. فه‌رمانی تیه‌پ بونم له کار به‌دهستانی «جاپون» وه وه‌رگرتوه . نیمجا رووی له کابرای بلیت فروش کرد : «بلیتیکی ده ره‌جه دوو بوز جاکارتا» .

بلیت فروشکه ووتی «ده ره‌جه دوو بوز جاپونیه‌کان ته‌رخان کراوه» . کابرایه‌ی چینی ته‌ماشایه‌کی بینچ روپیه‌که‌ی ناو مشتی کردو قاقا پیکه‌نی و هه‌لیدایه «نه‌مه‌ش فه‌رمانی تیه‌پ بونه‌کم .. بلیتیکی ده ره‌جه دوو تاکو جاکارتا هر به دوو روپیه‌یه ، زیده‌که‌شی .....» .

بلیت فروشکه پاره‌که‌ی مشتی قوزت‌وه و ووتی :

«فه‌رموو که‌ورهم ، نه‌مه‌ش بلیتیکی ده ره‌جه دوو بوز جاکارتا» .

شه‌مند فه‌ر گیشت «مه‌حاته‌که‌ی» سوکابومی . کابرایه‌ی چینی له یه‌کنی له فارگونه‌کانی ده ره‌جه دوودا جیگایه‌کی بوزخوی گرت و له کل کچیکدا دهستی به چاوپرکنی کرد ... له فارگونه‌کانی ده ره‌جه سی‌و ده ره‌جه دووداله‌ش له‌بان له‌ش بسو ، هه‌ندیکیان به بیوه و هنه‌وزیان ده‌دا ، هه‌ندیکی که‌شیان ژاوه‌ژاو و قره‌بالغه‌که کاسیانی کردبیو ، نه‌وه‌ندی نه‌مابوو

خویدا به جیان هیشت ، به همان پاله پستو تنه که تاوه و ریبورده کان که رانه و جینکا کانی خویان . شهمند فره که ش دوباره که وته وه ری . کابرای عربه که نم روود اوی بینی ، ده سه سپیکی گوره ده رهینا و به ده دست سپینه وه وه : « استغفر الله استغفر الله » کابرای کی « نهندونیسی » به ته شتیه و راوه ستابو ووتی « دیمه نی ناو نم شهمند فره شتیکی زور ناساییه ، تو شهمند فره جاکارتا - جلیونگ بینی چی ده لی ! ». جاریکی که شهمند فره که له مهحته کی بچووکی که وه ستایه وه . بلیت فروشه که دابزی ، بهم لاوئه ولادا چاوی ده گنرا ، کابرای کی کورته بالا له لاوه راوه ستابو ده رکه و چاوه ری نه می ده کرد . که چاوی پنی که وته بدهنگنکی به رز ووتی « ها کریم ، چی هه یه .... چی نییه ؟ نیش و کار چونه ؟ »

کریم سری داخته و به پنکه نییه وه لامی دایه وه : « به ختمان یاره ... هموویم فروشت .. به لام ته نهها ۱۵۰ روپیه م ده سکیربووه » .

من پیم ووتی ۱۵۰ روپیه ده وی ... سی ده رزنهن ، ده رزنهن ۶۰ روپیه ده کات ، با ۱۰ روپیه تریشی فت بی .. خوله مه زیاتر ناتوانم قهولی هیچی که ته بدهم » .

بلیت فروشه که چووه پیشتره وه و چریاندی به گویی یا : « له جاکارتا حه شیشهت ملوه ؟ .. ههندیکی لی بیه له وی زور به زه حمهت دهست ده که وی وا نیه ؟ .. لهم ناوه شدا کریاری زوره .. به لام که نجه کانی جاکارتا هه م Wooی نه خوشی دهستی نه مه نه ، له بیرت نه چنی نه مجاهیان پاره یه کی باشم ده وی » . کریم حه شیشه که خسته باخه لوه و سواری شهمند فره که بووه .

له وکاتهی شهمند فره که که وته ری نافره تیک هه روه ک نازاروژانی بی حه شیشه بی و به نک پیچی بی بداناوا ده تلایه وه هواری ده کرد « وای برنجه کم نه و پولیسے برنجه کهی بردم » . به کریان که وته دوای پولیسیکی جانتابه دهسته وه . پولیسے که خوی لی ون کرد .. نه مند گریا تا جاوی وه جانتاکه کی دهستی ووشک بوو .

له کتیبی Hikayeleri gunumuz Dunya و هرگیراوه

لهم کاهه داشه مند فره که که وته بی و « عه ره بیک » هات سه ره وه . که چاوی به قله بالغه که که وته ، یهک دوو جارله بار خوی وه ووتی « ماشا الله .. ماشا الله » . شرکه له به زیک له پشت کابرای عه ره بیه راوه ستابوو ، قاجیکی برا بوه وه ، به دهست درنی به خله که که ده دا ، فارگونه که ش ده رزیت تیادا هه لایه به زه وی نه ده که وته .

عه ره بیه که له کابرای قاچ براوی برسی « بوكوی ده بیه ؟ ده توانی بوماوه یه کی زور بهم جووه راوهستی ؟ ! »

کابرای وهک چاوه ری نه وه بسویی یه کنی پرسیاریکی لی بکات گورج هه لایه « بوجاکارتاده بوم .. لهم کاول بوه که س دهستی یارمه تیم بودریز ناکات ... به لکوله مهحته داهاتوودا یه کنی دابزی ..... » .

له فارگونیکی ده ره جه چواردا ، پولیسیک چاوی بپیبووه نافره تیک . نافره ته که پشتی کوم دیار بوه . دون جوان ناسایی هیواش هیواش خوی لی نزیک کرده وه . « بیورن ته منتان چهنده ؟ ! » نافره ته که وهک کیسه ل خوی برده ناوه وه ره نگی زه ده لکه را . « سی و دوو .. بوزده پرسن ؟ ! » .. « هه روا .. چهند سته نه نافره تیک لهم ته منه ته ناوا کوم بین ! » .

چووه پیشتره وه دهستی به پشتیا هینا .

« به لام ... به لام نه قوقزیه هی کوم بون نییه » . پاش که می ته رامان ووتی « راوهسته بزانم ... نه مه برنجه ... وانیه » ... خوشیم به نافره ته کومدا نایهت .. وابزانم برنجه که بخینه جانتاکه کی منه وه قازانجتھ .. که گیشتنیه جاکارتا دهیده مه وه دهست ... خه مه خو کاییونه کان بیت بزانم نازاریکی زورت دهدن ... » .

پولیسے که قاقایه کی ناقولای بوكرد ، نافره ته که ش که برنجه کهی له ژیر که لوپه لکه یه وه ده ده هینا ، نه وه ندھی نه مابیو له شه رمانا بتونیه وه . ده رهینا و ناخنیه ناو جانتای پولیسے که وه .

له نزیک « بوكور » دا ، شهمند فره که پیچی کرده وه ، کابرای قاچ براوی نزیک ده رگا که وه راوه ستابو خوی بونه گیراو که وته خواره وه . یه کنیک زه نگی راوه ستانه که راکیشا ... حه شاماتیکی زور داده بے زین و به ره و دوا ده بیونه وه ، که گهیشته سه ری ، کابرای گیانی سپاردبیوو ، هر له جینکا کهی